

УДК 373.3.091.32.026

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОВТОРЕННЯ В ПОЧАТКОВОМУ НАВЧАННІ

Вашуленко Оксана Вікторівна,

*науковий співробітник відділу початкової освіти
Інституту педагогіки НАПН України.*

Анотація. У статті розглядається питання застосування мультимедійних презентацій з погляду використання їх у процесі організації повторення у початкових класах.

Ключові слова: мультимедійна презентація, повторення, етапи і рівні засвоєння знань.

Розуміння якості початкової освіти пов'язане з формуванням в учнів ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей, чим зумовлена практикоорієнтованість навчання, створення передумов для поетапного управління формуванням навчальних досягнень учнів, підвищення їхньої особистої відповідальності за навчальні результати.

Відомо, що оволодіння знаннями не зводиться до одного пізнавального акту, а потребує подальшої розумової і практичної діяльності з метою глибшого засвоєння навчального матеріалу.

Установлено, що засвоєння матеріалу, який вивчається, має концентрований характер, за якого знання переходять у короткотривалу (оперативну) пам'ять, де інформація зберігається на обмежений інтервал часу і лише частково переходить у довготривалу пам'ять. Отже, більшість засвоєного навчального матеріалу поступово забувається. Тому, щоб запобігти забуванню, необхідно перевести знання в довготривалу пам'ять, тобто здійснити запам'ятовування, що вимагає організації різних видів повторення. Звичайно, для ґрунтовного засвоєння учнями навчального матеріалу необхідне послідовне застосування всієї системи дидактичних принципів, законів, закономірностей. Однак, як вважають вчені й педагоги, організація систематичного повторення є однією з важливих умов ґрунтового навчання, що зумовлює міцність засвоєння знань. Без правильно організованого повторення навчального матеріалу неможливо його міцно запам'ятати, точно і швидко відтворити [6, с. 116].

Отже, реалізація принципу міцності знань, умінь і навичок учнів передбачає раціональне повторення навчального матеріалу за розділами і структурними смисловими частинами; запам'ятовування нового навчального матеріалу в поєднанні з раніше вивченим; активізацію розумової діяльності учнів під час повторення (порівняння, аналіз, синтез, класифікація, узагальнення, елементарні умовисновки; нове групування матеріалу з метою його систематизації; виділення під час повторення головних ідей; використання в процесі повторення різноманітних методик; самостійна робота щодо творчого застосування знань; постійне звернення до раніше засвоєних знань для трактування їх з нової точки зору).

Застосування мультимедійної презентації на уроках у початковій школі є одним з ефективних засобів організації активного й осмисленого повторення навчального матеріалу, що посилює позитивну моти-

вацію навчання, сприяє розвитку пізнавальної активності молодших школярів. Електронні презентації можна розглядати як дидактичний засіб навчання, а мультимедійний проєктор або інтерактивну дошку як технічні засоби, що дають можливість показати презентації в класі.

Мультимедійні презентації на уроках у початковій школі — це наочний, інформаційний засіб: вони економлять час учителя й учня, дозволяють працювати вчителю з учнем індивідуально, диференційовано, дають можливість вчителю швидко проконтролювати учня й оцінити його навчальні досягнення.

Наочність матеріалу підвищує його засвоєння, оскільки задіяні всі канали сприймання учнів — зоровий, слуховий, механічний і емоційний.

Для підтвердження того, що навчальна презентація підвищує ефективність повторення й інтерес до цього процесу, наведемо результати опитування вчителів початкових класів під час організації експериментального навчання. Метою опитування було з'ясувати, чи використовують учителі початкових класів мультимедійну презентацію для організації повторення навчального матеріалу (рис. 1) і з якою метою (рис. 2).

Аналіз відповідей учителів наведено з урахуванням частотності. Отже, учителі використовують презентацію для організації повторення навчального матеріалу. З'ясувалося, що найчастіше вони це роблять для унаочнення, ефективного використання часу на уроці, підвищення ефективності повторення, полегшення сприймання і запам'ятовування. Однак учите-

Рис. 1. Використання учителями початкових класів мультимедійної презентації для організації повторення

Рис. 2. Мета використання учителями початкових класів мультимедійної презентації під час організації повторення

лі, на жаль, не використовують презентацію для забезпечення таких важливих функцій повторення, як уточнення і поглиблення знань, виправлення неправильних уявлень, виявлення прогалин у знаннях й уміннях учнів, що, на нашу думку, дає можливість удосконалити роботу над повторенням навчального матеріалу на різних етапах засвоєння знань. Попри зазначене, хочемо привернути увагу й до того, що використання презентації на уроці дає можливість забезпечити індивідуалізацію й диференціацію навчання шляхом застосування різнорівневих завдань.

Оскільки повторення має конкретні дидактичні функції, воно має забезпечувати досягнення дидактичних цілей уроку або його окремого етапу, тобто гарантувати цілісне оволодіння знаннями й уміннями застосовувати їх на практиці.

Повторення є складним психологічним процесом, для ефективності якого необхідно не просто створити дидактично обґрунтовану систему вправ і завдань, а й організувати навчально-пізнавальну діяльність учнів (перцептивну, мнемічну, мислительну тощо) відповідно до встановлених у нашому дослідженні етапів засвоєння знань, умінь і навичок. Їх зміст відбиває комплексний підхід до забезпечення функцій повторення навчального матеріалу в процесі засвоєння знань, за якого визначена на кожному етапі мета повторення зумовлює вибір форм роботи і практичних методів, які, власне, і забезпечують її реалізацію. Результатом кожного етапу є рівень засвоєння знань, зумовлений ефективністю і результативністю роботи на попередньому етапі (рис. 3).

Зауважимо, що знання закономірностей засвоєння навчального матеріалу, структури зазначеного процесу, його основних компонентів, взаємозв'язків і взаємозалежностей між ними, факторів, які впливають на цей процес, — обов'язкова умова для правильного й ефективного керівництва процесом засвоєння учнями нових знань.

Використання мультимедійних презентацій доцільне на будь-якому етапі вивчення теми і на будь-якому етапі уроку. Попри це, за допомогою презентації можна використовувати різноманітні форми організації пізнавальної діяльності: фронтальну, групову, індивідуальну. Мультимедійна презентація, таким чином, найбільш оптимально й ефективно відповідає триєдиній дидактичній меті уроку:

- освітній аспект — забезпечує формування в учнів системи знань, умінь і навичок, зокрема: засвоєння (вивчення, повторення, закріплення, узагальнення та ін.) основних понять, законів, правил, наукових

Рис. 3. Етапи та рівні засвоєння знань молодшими школярами

фактів; формування (вироблення, закріплення та ін.) умінь і навичок. На кожен урок учитель добирає конкретне завдання, яке може бути реалізоване лише на матеріалі певного уроку (його змісту, завдань, вправ, видів робіт, наочних засобів тощо);

- розвивальний — має на меті розвиток в учнів інтелектуальної, емоційної, вольової, мотиваційної сфер особистості, пізнавальних інтересів і навчальних здібностей. На одному уроці неможливо розвивати відразу всі сфери особистості дитини, тому залежно від типу, структури, змісту уроку визначається його конкретна розвивальна мета. Наприклад, навчити аналізувати об'єкт, який вивчається, узагальнювати виявлені закономірності, зробити самостійні висновки з прочитаного, побаченого, запам'ятовувати навчальний матеріал, устанавлювати головне, доводити тощо;
- виховний аспект — має загальноосвітній характер і вирішується систематично на кожному уроці. До таких завдань відносять формування в учнів рис, пов'язаних із культурою навчальної діяльності: самостійності, організованості, дисциплінованості, відповідальності, охайності, а також культури поведінки та спілкування.

Мультимедійні уроки допомагають вирішити окреслені дидактичні завдання повторення на різних етапах засвоєння знань.

На підготовчому етапі:

- діагностувати стан знань, умінь і навичок учнів, виявити і ліквідувати прогалини в них;
- поновити раніше засвоєні знання в пам'яті учнів, підготувати їх до засвоєння нового програмового матеріалу на основі вивченого;
- мобілізувати клас до активного процесу сприйняття;
- забезпечити усвідомлення й осмислення нового навчального матеріалу; розкриття суттєвого; уточнення раніше здобутих знань.

На мнемічно-коригувальному етапі:

- сприяти первинному запам'ятовуванню нового навчального матеріалу на рівні елементарного відтворення;
- забезпечити закріплення в пам'яті учнів теоретичного матеріалу в межах загальнообов'язкових вимог;
- установити логічний зв'язок нового навчального матеріалу з раніше вивченим;
- запобігти можливості утворювати неправильні, помилкові зв'язки між раніше здобутими і новими знаннями.

На тренувально-рефлексивному етапі:

- сприяти формуванню умінь і навичок;
- удосконалити первинно набуті вміння і навички;
- розвивати уміння застосовувати здобуті знання і вміння на рівні індивідуальних навчально-пізнавальних можливостей учнів;
- сприяти осмисленню й усвідомленню учнями реального рівня досягнутих навчальних результатів;
- забезпечити формування системності знань;
- сприяти уточненню набутих знань.

На узагальнювально-коригувальному етапі:

- узагальнити інформацію в межах певного навчального предмета;
- сприяти трансформації знань, умінь і навичок у межах вимог державного стандарту до навчальних досягнень учнів;
- забезпечити контроль (самоконтроль) якості й обсягу засвоєних знань, умінь і навичок та їх корекцію.

На етапі оперування набутими знаннями і способами діяльності у нестандартних ситуаціях, змінених умовах:

- розширити і поглибити знання, уміння і навички шляхом імплікації і трансформації;
- сприяти застосуванню знань і способів діяльності у нестандартних ситуаціях і змінених умовах;
- розвивати пам'ять, творче мислення, розумові здібності учнів.

Проілюструємо на прикладах використання презентації на одному з етапів.

Для розв'язання завдань підготовчого етапу можна використати презентацію-тест для діагностики опорних знань, умінь і навичок. Така презентація містить формулювання завдання і варіанти відповіді, з допомогою гіперпосилання організовується перехід на слайд з інформацією про правильність вибору відповіді. У разі правильного вибору здійснюється перехід на наступне запитання; якщо ж відповідь неправильна, то відбувається повернення до цього самого запитання. Презентація-тест може бути з анімацією, за допомогою якої озвучується правильна відповідь або відкидається неправильна.

Також можна підготувати презентацію-тест із гіперпосиланнями. Така презентація містить формулювання завдання і варіанти відповіді, за допомогою гіперпосилання організовується перехід на слайд з інформацією про правильність вибору відповіді. У разі правильного вибору здійснюється перехід до наступного завдання; якщо ж відповідь неправильна, то відбувається повернення до цього самого завдання (рис. 4–7).

З метою поновлення раніше засвоєних знань у пам'яті учнів, підготовки їх до засвоєння нового програ-

Рис. 4

Рис. 5

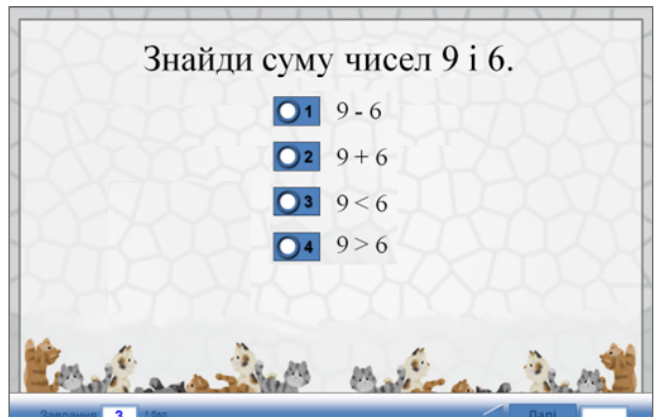

Рис. 6

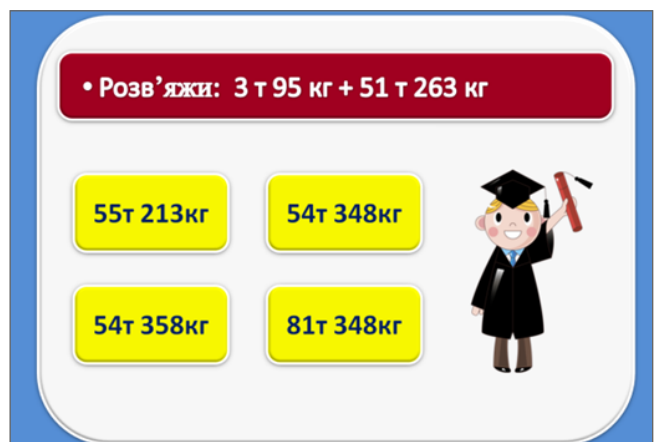

Рис. 7

мового матеріалу на основі вивченого можна використовувати презентацію-завдання.

Наприклад, для ознайомлення учнів із числом 10, потрібно повторити склад числа 9 (рис. 8).

За допомогою цього слайду можна організувати повторення послідовності чисел у межах 10, порядкового рахунку, перевірку умінь визначати наступне і попереднє число та сусідів певного числа.

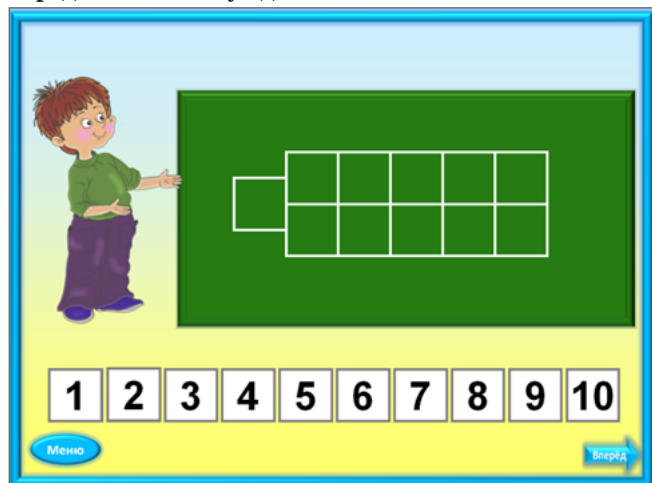

Рис. 8

Приклади завдань

Учитель виставляє зліва на таблиці картку з числом, склад якого повторюється (вивчається або закріплюється). Наприклад, 6. На етапі ознайомлення з новим матеріалом він демонструє склад числа 6 за допомогою карток-чисел, які вставляє (перетягує) в таблицю (рис. 9).

У процесі закріплення знань про склад числа можна запропонувати завдання на заповнення пропусків (рис. 10).

Наведені приклади охоплюють далеко не весь перелік можливостей використання презентацій у процесі організації повторення. Програма Microsoft Office Power Point надає широкі можливості для прояву творчого потенціалу вчителя, а застосування слайдових презентацій допомагає сформуванню стійкого інтересу до предмета, забезпечити якість знань, сприяти результативності навчання, розвитку учнів.

Отже, ефективність мультимедійних презентацій залежить від якості розроблених матеріалів, які ви-

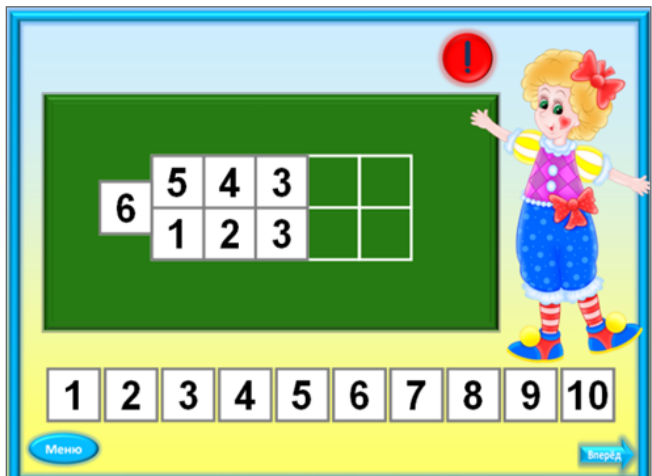

Рис. 9

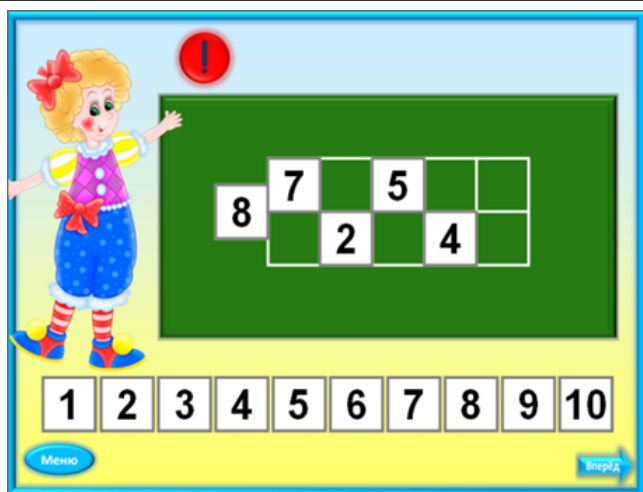

Рис. 10

користуються, і майстерності педагога. Під час створення презентацій для повторення важливо враховувати принципи і закономірності процесу повторення, а також специфічні принципи використання комп'ютерних мультимедійних презентацій, доцільність їх використання.

* * *

Вашуленко О. В. Мультимедійные презентации как средство организации повторения в начальном обучении

Аннотация. В статье рассмотрен вопрос применения мультимедийных презентаций с точки зрения их использования в процессе организации повторения в начальных классах.

Ключевые слова: мультимедийная презентация, повторение, этапы и уровни усвоения знаний.

* * *

Vashulenko Oksana V. Multimedia presentations as a means of repetition in primary school

Abstract. Problems of multimedia learning means, including computer presentations, in elementary school using are considered. Different stages and levels of learning pondered. Organization of repeating process deliberated mainly.

Keywords: multimedia presentation, repetition, stages and levels of learning.

Література

1. Биков В. Ю., Лапінський В. В. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення // Комп'ютер у школі та сім'ї. — №3. — 2012. — С. 3–6.
2. Гуржій А. М., Лапінський В. В. Електронні освітні ресурси як основа сучасного навчального середовища загальноосвітніх навчальних закладів // Інформаційні технології в освіті: зб. наук. праць. Вип. 15. — Херсон: ХДУ, 2013. — С. 3–5.
3. Лапінський В. В. Принцип наочності і створення електронних засобів навчального призначення [Електронний ресурс] / В. В. Лапінський // Народна освіта. — 2009. — Вип. 3. — Режим доступу: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/9/statti/lapinskiy.htm>. — Назва з екрана.
4. Петухова Л. Є. Актуальні питання формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів [Електронний ресурс] / Л. Є. Петухова, О. В. Співаковський // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2011. — №1. — С. 7–11. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/komp_2011_1_3.pdf.
5. Робота з мультимедійною дошкою: навчальний посібник / упоряд. В. Лапінський. — К.: Шкільний світ, 2008. — 112 с.
6. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручн. — К.: Грамота, 2012. — 504 с.
7. Шаколько В. В. Комп'ютер у початковій школі: навч.-метод. посіб. — К.: ТОВ Редакція «Комп'ютер», 2008. — 128 с.
8. <http://www.uchportal.ru/load/47>.